

Research Article

ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร:
กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ

COMMUNITY DEVELOPMENT PLANNING STRATEGIES ON PEOPLE'S LIFE QUALITY IN BANGKOK: A CASE STUDY OF NORTHERN BANGKOK

รัตนธรรม จินดามังกร^{1*} เกรียงไกร โปธิ์มณี² ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ³ และ วรณภา ฐิตินานนท์⁴

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

^{2, 3, 4}สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Rattanatam Jindamangkorn^{1*}, Kreangkrai Photimane², Kwanming Khumprasert³
and Wannapa Thititananont⁴

¹Doctor of Philosophy Program in Development Strategy, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

^{2, 3, 4}Development Strategy, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: rattanatam@hotmail.com

Received: 2022-06-16

Revised: 2022-07-20

Accepted: 2022-07-20

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร และ 3) สร้างยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยที่เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน วิเคราะห์โดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม และจัดการระดมสมองเพื่อประเมินและหาแนวทางปรับปรุงยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน ยกเว้นแผนพัฒนา ประชาพิจารณ์ กำหนดอนาคตและข้อตกลงร่วมของชุมชน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตาม ประเมินผล ถอดบทเรียนและรายงาน 2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการร่วมคิดและร่วมวางแผน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และ 3) ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ขบคิด มีเป้าหมายเพื่อการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และแสวงหาทางเลือกร่วมกัน ยุทธศาสตร์ที่ 2 ชูจุดค้น มีเป้าหมายเพื่อการมีส่วนร่วมในการวางเป้าหมายและวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยุทธศาสตร์ที่ 3 ขับเคลื่อน มีเป้าหมายเพื่อการมีส่วนร่วมวิเคราะห์สภาพชุมชน และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาชุมชน คุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This hybrid research aimed to study the community development planning policy for improving the quality of life of Bangkokians, the participation of Bangkokians in planning the community development, and to build strategies for planning community development to improve the quality of people's lives in Northern Bangkok. It combined qualitative and quantitative research techniques. A 400 questionnaire was used for the quantitative research. The data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and factor analysis. The qualitative research data was collected through focus groups with community leaders and social development officials, as well as brainstorming to evaluate and improve community development planning strategies. The results revealed that overall, general conditions in the planning community development strategies were very good, with the highest average in planning, drafting, public hearing, future planning, and making agreements with the community. The lowest averages were the follow-up, evaluation, extracting lessons, and reporting. It was also found that the score of participation in the community development plan was at the highest level. Most Bangkokians who participated were giving ideas and planning and following the decision-making. The least was Bangkokians' participation in the planned operation. The results also showed that the community development planning strategies for improving

the quality of Bangkokians' lives in the case study of Northern Bangkok consisted of three strategies: Ponder (exchanging ideas), Delve (participation in goal and method setting), and Propel (participation in analyzing the conditions of the community).

Keywords: Strategies, Community Development Plan, Quality of life, Participation

บทนำ

การพัฒนาชุมชนในกรุงเทพมหานครที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากการวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี ได้เน้นเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นหลักการของการพัฒนา เพื่อนำมาคัดเลือกและจัดทำรายละเอียดแผนงาน/โครงการ ให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตามกระบวนการในการวางแผนพัฒนาชุมชนในช่วงที่ผ่านมา จะกระทำโดยการแนะนำและการสั่งการของข้าราชการส่วนกลางเป็นหลัก การจัดทำแผนล้วนแต่อยู่ภายใต้การนำของระบบราชการ ส่งผลให้การกำหนดปัญหาของชุมชน ไม่สามารถทำได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนมีเพียงกลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำชุมชนไม่มากนัก ที่เป็นผู้กำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน จึงทำให้ยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้แผนการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาเน้นภารกิจตามบทบาทหน้าที่มากกว่า จะยึดตัวปัญหาเป็นตัวกำหนด แม้จะมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับระบบบริหารการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา

ของชุมชนมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นเรื่องของข้าราชการ และผู้นำชุมชนที่ภาครัฐเข้าไปจัดตั้งมากกว่าจะเป็นเรื่องของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน (Supasee, 2010) และอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้แผนการพัฒนาชุมชนขาดคุณภาพ และไม่มีประสิทธิภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น คือ การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องแผนการพัฒนาชุมชน และการขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้แผนการพัฒนาชุมชน ยังเป็นการระดมความคิดเห็นในวงแคบ ๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาตามความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Department of Local Administration, 2010)

ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับกรอบนโยบายของรัฐบาล และผู้บริหารกรุงเทพมหานคร โดยเน้นการพัฒนาใน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) มหานครปลอดภัย 2) มหานครสีเขียว สะดวกสบาย 3) มหานครสำหรับทุกคน 4) มหานครกระชับ 5) มหานครประชาธิปไตย 6) มหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้ และ 7) การบริหารจัดการเมืองมหานคร (LakSi District Office, 2020) ซึ่งในด้านที่ 3 ประกอบด้วย 4 มิติ ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ มิติที่ 1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สวัสดิการและการ

สงเคราะห์ และการดูแลสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส มิติที่ 2 เมืองแห่งโอกาสทางเศรษฐกิจ : การสร้างโอกาสทางอาชีพและรายได้ที่มั่นคง มิติที่ 3 การศึกษาสำหรับทุกคน และมิติที่ 4 สังคมพหุวัฒนธรรม โดยที่ผ่านมา กลุ่มกรุงเทพเหนือได้มีโครงการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นการบูรณาการภายใต้หน่วยงานต่าง ๆ แต่โครงการส่วนใหญ่เป็นการขับเคลื่อนและดำเนินการโดยสำนักงานเขตของแต่ละเขต ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเฉพาะการปฏิบัติเท่านั้น นอกจากนี้ ในด้านที่ 5 มหานครประชาธิปไตย ได้ตั้งเป้าประสงค์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งมีตัวชี้วัดของสำนักงานเขตเป็นร้อยละ และมีการจัดเวทีให้ภาคประชาชนเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเพื่อกำหนดนโยบายพัฒนาเขตนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการราชการของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หลักธรรมาภิบาล และยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดการพัฒนาโดยประชาชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนเอง โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน แต่การที่จะให้ประชาชนทุกคนได้มีส่วนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดในการดำเนินงานของหน่วยงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิด

ในการสร้างยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดกระบวนการในการสร้างแผนพัฒนาชุมชนที่มาจากความร่วมมือของประชาชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนที่ตรงตามความต้องการ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ
3. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 7 เขต คือ เขตจตุจักร เขตหลักสี่ เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตดอนเมือง เขตสายไหม และเขตบางเขน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ

2. ได้ทราบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต ของประชาชนกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ

3. ได้ยุทธศาสตร์ การจัดทำแผน พัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรต้นได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของประชาชน และตัวแปรตาม ได้แก่ 1) นโยบายการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน พัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต และ 3) ยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต ของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้แก่ ระยะเวลา ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา ชุมชน

แผนพัฒนาชุมชนเป็นแผนที่เกิด จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกัน

กำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ไขของตนเอง ตามความต้องการและความจำเป็นภายในชุมชนอันเป็น ฐานข้อมูลในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง Community Development Department (2010) ได้ให้แนวทางว่า การจัดทำแผนพัฒนา ชุมชนจะต้องเริ่มจากการเตรียมความพร้อมของ ชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูลเรียนรู้ตนเอง และชุมชน การกำหนดเป้าหมายและทิศทาง การพัฒนา การกำหนดแผนงานโครงการพัฒนา ชุมชนการปฏิบัติตามแผนชุมชน ส่วน Sriurai (2008) มีความคิดเห็นว่าการจัดทำแผนพัฒนา ชุมชนจะต้องเริ่มจากการเตรียมความพร้อมของ ชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูลเรียนรู้ตนเอง และชุมชน ตามด้วยจัดเวทีประชาคมประชุมแกนนำ การทัศนศึกษาเรียนรู้จากชุมชน และแกนนำชุมชน จัดเวทีทำแผน โดยความร่วมมือของสมาชิก ในชุมชน และ Yenpiam (2012) มีความคิดเห็นว่าการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มจาก การเตรียมความพร้อมชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูล เรียนรู้ตนเองและชุมชน ตามด้วยการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน การกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชน และจัดเวที ประชาพิจารณ์แผนชุมชนและประชาสัมพันธ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิด ของ Community Organizations Development Institute (CODI), (2016) ซึ่งได้แบ่งขั้นตอน ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา เพราะมีขั้นตอน ที่ใกล้เคียงกับแนวคิดอื่น ๆ ซึ่งในขั้นตอนที่ 4 คือ การติดตาม ประเมินผล ถอดบทเรียน มีเนื้อหา ไม่ตรงกับแนวคิดอื่น ๆ แต่ได้นำมาศึกษาาร่วมด้วย

เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญต่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ทราบว่าแผนพัฒนาชุมชนที่ได้มานั้น สามารถนำไปใช้ได้ตรงตามเป้าหมายหรือไม่ มีจุดบกพร่องและแนวทางในการแก้ไข ปัญหาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิต และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทิศทางที่ดี ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคม โดยคุณภาพชีวิตจัดเป็นระดับความ เป็นอยู่ที่ดีของสังคม และระดับความพึงพอใจ ในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ (Chamsaeng et al., 2012)

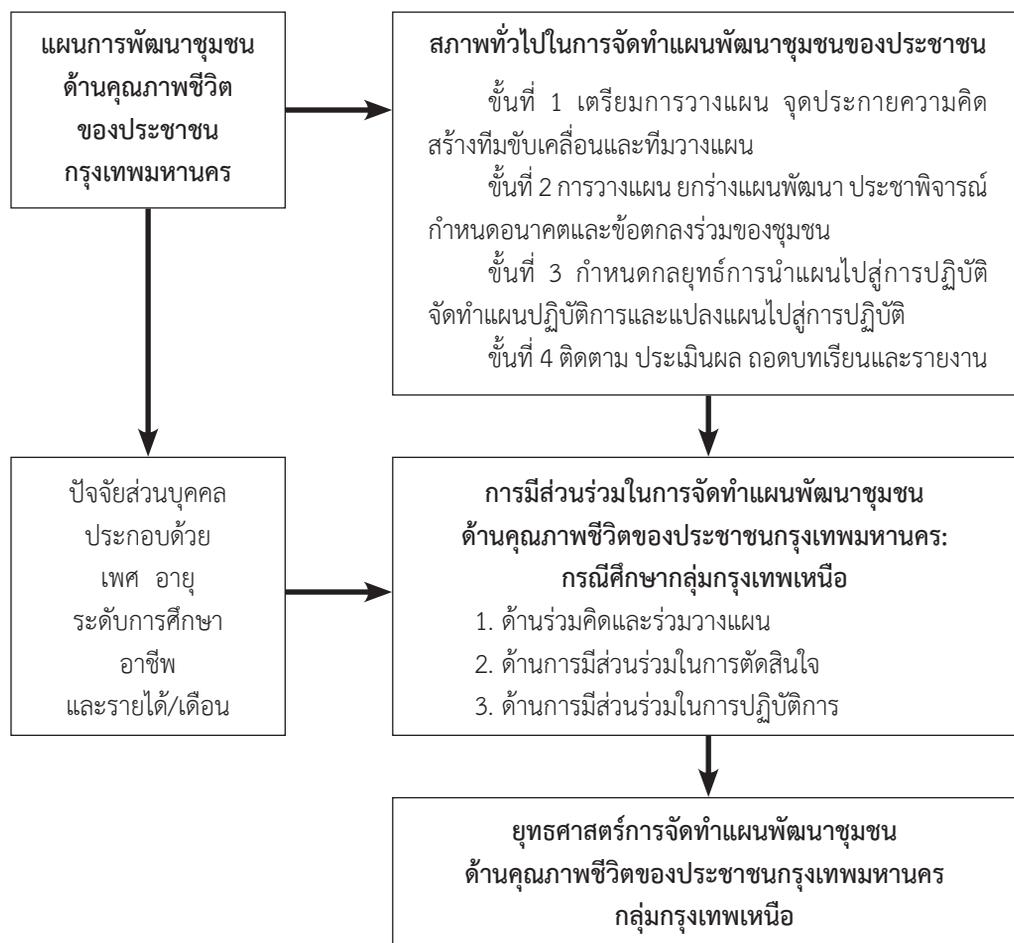
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการได้เข้าไปเกี่ยวข้อง ที่อาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรงหรือทางอ้อม ในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้โดยอาจจะ เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนหรือองค์กรประชาชน

ได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง เริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตน และตระหนักถึงสิทธิของตน Termphol (2018) ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการ ซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาส แสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกเกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควร เข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึง การติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการ ร่วมกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันกับทุกฝ่าย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษายุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของนโยบายในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานครที่มีปัจจัยส่วนบุคคลหลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.1 ประชากร ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,666,264 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของ

ทาโรยามาเน่ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.20 อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.80 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 40.30 และมีรายได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 42.80

1.2 เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม

และวัตถุประสงค์ (IOC) จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยได้ค่า IOC ทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.50 นำไปทดลองใช้ (try-out) และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของ ครอนบาค Panpinit (2011) ในส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96 และในส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) วิเคราะห์ แบบสอบถาม เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล อธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์ สภาพทั่วไป ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) วิเคราะห์ ปัจจัย หรือ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อเป็นการจับกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ไว้ในกลุ่มหรือ Factor เดียวกัน โดยการพิจารณาค่า KMO และค่า Bartlett's Test โดยค่า KMO และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่า Bartlett's Test

of Sphericity เพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

2. รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปสร้างยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยใช้ การสนทนากลุ่มในกลุ่มกรุงเทพเหนือทั้ง 7 เขต ที่มีผู้นำชุมชน เขตละ 1 คน เป็นกลุ่มที่ 1 และมีเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม เขตละ 1 คน เป็นกลุ่มที่ 2

ระยะที่ 2 สร้างยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขด้วยการลงพื้นที่ทดลอง และการระดมสมองเพื่อประเมินปรับปรุงแก้ไขยุทธศาสตร์

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไป ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: SD) พบว่า สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.10) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน ยกร่างแผนพัฒนา ประชาพิจารณ์ กำหนดอนาคต

และข้อตกลงร่วมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.19) ด้านเตรียมการวางแผน จุดประกายความคิด สร้างทีมขับเคลื่อนและทีมวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 4.19) และด้านการกำหนดกลยุทธ์การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 4.12) ตามลำดับส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการติดตาม ประเมินผล ถอดบทเรียนและรายงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.89) ดังตารางที่ 1

โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าอันดับแรก คือ ด้านการร่วมคิดและร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 4.04) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.85) น้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (ค่าเฉลี่ย = 3.83)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) โดยพิจารณาเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่า 0.5 ขึ้นไป และหากตัวแปร

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเตรียมการวางแผน จุดประกายความคิด สร้างทีมขับเคลื่อนและทีมวางแผน	4.19	0.63	มาก
2. ด้านการวางแผน ยกร่างแผนพัฒนา ประชาพิจารณ์ กำหนดอนาคต และข้อตกลงร่วมของชุมชน	4.19	0.65	มาก
3. ด้านการกำหนดกลยุทธ์การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ	4.12	0.72	มาก
4. ด้านการติดตาม ประเมินผล ถอดบทเรียนและรายงาน	3.89	0.79	มาก
เฉลี่ย	4.10	0.61	มาก

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.91) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน

ดังกล่าวอยู่หลายองค์ประกอบ จะพิจารณาเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดบนองค์ประกอบนั้น และจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.5 สรุปผลการวิเคราะห์ไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

การมีส่วนร่วม	Varimax Method		
	ตัวแปร	Variables	องค์ประกอบ
ด้านการร่วมคิด และร่วมวางแผน KMO = .875 ค่าไอเกน (ร้อยละ) = 4.251 (70.855)	Ponder_6	การมีส่วนร่วมในการแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับ โครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน	.881
	Ponder_4	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลบริบทของชุมชน และแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต ของประชาชน	.873
	Ponder_5	การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการจัดทำแผนชุมชน ตามความต้องการของประชาชน อย่างสอดคล้องกับบริบท ของชุมชน	.866
	Ponder_3	การมีส่วนร่วมในการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่าง ผู้วางแผนและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุ ประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนา เจริญปฏิบัติการและการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น	.851
	Ponder_2	การมีส่วนร่วมคิดว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุ อย่างไร และจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมาย อย่างไร และควรที่จะจัดการปัญหาใดก่อนหลัง	.835
	Ponder_1	การมีจิตสำนึก และตระหนักว่าการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน พัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นภาระหน้าที่ ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่	.734
	ด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ KMO = .926 ค่าไอเกน (ร้อยละ) = 4.908 (84.799)	Delve_9	การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนตามประเด็นหลัก
Delve_7		การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชน (วิสัยทัศน์) และทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพของชุมชน	.914
Delve_12		การมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/ กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.905
Delve_10		การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการพัฒนาตามประเด็นหลัก เพื่อทำให้บรรลุยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต ของประชาชน	.899

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	Varimax Method		
	ตัวแปร	Variables	องค์ประกอบ
	Delve_8	การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางหรือวิธีในการพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน (ยุทธศาสตร์การพัฒนา)	.897
	Delve_11	การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการในการพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.888
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ KMO = .894 ค่าไอเกน (ร้อยละ) = 4.640 (77.340)	Propel_15	การมีส่วนร่วมวิเคราะห์สภาพชุมชน (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) เพื่อรู้ศักยภาพของตนเองและชุมชน	.900
	Propel_18	การมีส่วนร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ในแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.891
	Propel_13	การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.887
	Propel_14	การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการทำงานปฏิบัติตามแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.879
	Propel_16	การมีส่วนร่วมในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/หน่วยสนับสนุนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินโครงการ ตามแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.876
	Propel_17	การมีส่วนร่วมสนับสนุนทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน หรือโครงการตามแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	.842

2. ผลจากการจากการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม ในกลุ่มกรุงเทพเหนือ กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลของข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้ง 3 ด้านว่าจะสามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดได้อย่างไร สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม

แผนพัฒนาชุมชน ด้านคุณภาพชีวิต	แนวทางในการส่งเสริม
การร่วมคิดและร่วมวางแผน	<ol style="list-style-type: none"> 1) การทำให้ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของแผนพัฒนาชุมชน 2) ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน 3) ให้ประชาชนรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ 4) หน่วยงานของรัฐควรให้การสนับสนุนโดยการเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน 5) พยายามเข้าไปชี้แจงกับชาวบ้าน พูดคุยกับชาวบ้าน ว่าคนในชุมชนเท่านั้นที่เข้าใจปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง 6) ผู้นำชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐส่งเสริมการมีส่วนร่วม 7) จะต้องเป็นการประสานงานของทั้งสามฝ่าย ทั้งภาครัฐ ผู้นำชุมชน ส่วนที่สามคือประชาชน 8) ต้องเริ่มจากการให้ความเข้าใจกับชาวบ้านก่อนว่า ในการเข้ามามีส่วนร่วมคิดนั้น จำเป็นอย่างไร 9) ต้องหาวิธีการในการระดมความคิดที่เหมาะสมกับสภาพ
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ต้องมีการกระตุ้นเพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองเกี่ยวกับเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) จะต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ให้ใส่ใจกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน 3) ต้องเสริมสร้างความเข้าใจ ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน 4) ผู้นำชุมชน ต้องพยายามเข้าถึงความคิด ความต้องการของประชาชนให้ได้ 5) ผู้นำชุมชนที่จะต้องใช้กลยุทธ์ในการกระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนสามารถรวบรวมความคิดเห็นทั้งหมดเข้าสู่ทิศทางเดียวกัน 6) ผู้นำชุมชนจะต้องเข้าถึงกลุ่มประชาชน เพื่อรับฟังถึงแนวคิด แนวทางในสิ่งที่ประชาชนต้องการ
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ต้องให้ประชาชนเห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ศึกษาชุมชน เพื่อให้รู้ถึงปัญหาของชุมชน 2) ส่งเสริมให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) ต้องกำหนดเป้าหมายที่กลุ่มคนทุกวัย และให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ ที่จะสามารถพัฒนา ต่อยอดโครงการต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต 4) ผู้นำชุมชน ต้องกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของคุณคนที่มีต่อชุมชน 5) แสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมุมมองระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ แล้วนำไปสร้างสร้างยุทธศาสตร์

การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ นำยุทธศาสตร์ที่ได้ไปลงพื้นที่ทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข และจัดการระดมสมองเพื่อประเมินยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

ด้านที่นำไปสู่ยุทธศาสตร์	3 ยุทธศาสตร์ / 6 กลยุทธ์	12 วิธีปฏิบัติ
ด้านการร่วมคิดและร่วมวางแผน	ยุทธศาสตร์ที่ 1 ขบคิด (Ponder) 1. การแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ระหว่างคณะจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและประชาชน 2. การศึกษาและวิเคราะห์บริบทของชุมชน	1) การจัดตั้งคณะกรรมการสำหรับจัดทำแผนพัฒนาชุมชน 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในชุมชน 3) การลงพื้นที่ค้นหาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ของชุมชน 4) การวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค)
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขุดค้น (Delve) 3. การค้นหาลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหา 4. การค้นหาเป้าหมายและวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ	5) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 6) การจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหา 7) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 8) การวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขับเคลื่อน (Propel) 5. การประสานความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น 6. การปฏิบัติร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้	9) การสร้างเสริมความเข้าใจและสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงาน 10) การลดขั้นตอนในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน 11) การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามแผนพัฒนาชุมชน 12) การลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษานโยบายการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ พบว่า สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของประชาชนกลุ่มกรุงเทพเหนือ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวางแผนยกร่างแผนพัฒนา ประชาพิจารณ์ กำหนดอนาคต และข้อตกลงร่วมของชุมชน และ ด้านเตรียมการวางแผน จุดประกายความคิด สร้างทีมขับเคลื่อน และทีมวางแผน รองลงมาคือด้านการกำหนดกลยุทธ์การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการและแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการติดตามประเมินผล ถอดบทเรียนและรายงาน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนทั้งหมด ทำให้ประชาชนมีส่วนในการติดตามประเมินผล ถอดบทเรียนและรายงานน้อยกว่าด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับ Kaewhana (2011) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล : กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลนครขอนแก่น และเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ รูปแบบวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และเทศบาลนครขอนแก่นจะมีลักษณะคล้ายกัน คือ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเริ่มต้นในการจัดทำแผนเท่านั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการสำรวจข้อมูล

ปัญหา ความต้องการของชุมชน ก่อนมาสรุปเป็นข้อมูลปัญหาชุมชน นำเสนอในเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนชุมชน โดยมองข้ามประเด็นเนื้อหาในการจัดทำแผนว่าเกิดจากความต้องการของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ ติดตาม การประเมินผลการปฏิบัติตามแผนต่าง ๆ

จากผลการศึกษากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าอันดับแรกคือด้านการร่วมคิดและร่วมวางแผน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ น้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและร่วมวางแผน เปรียบได้เหมือนกับเป็นบันไดขั้นแรกของการมีส่วนร่วม ประกอบกับเทคโนโลยีในการสื่อสารในปัจจุบันที่ทันสมัยขึ้นทำให้ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาและความต้องการผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ได้หลากหลายขึ้น แต่กับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการปฏิบัติ นั้น จำเป็นที่จะต้องมีความทุ่มเทและเสียสละเวลาบางส่วนเพื่อมีส่วนร่วม จึงทำให้ประชาชนยังมีส่วนร่วมน้อยกว่าสอดคล้องกับ Kaewhanam (2014) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลเมือง
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการวิจัยพบว่า
ประชาชนจะมีส่วนในกระบวนการเริ่มต้น
ในการจัดทำแผนเท่านั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วม
ในกระบวนการสำรวจข้อมูลปัญหาความต้องการ
ของชุมชน ก่อนมาสรุปเป็นข้อมูลปัญหาชุมชน
นำเสนอในเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนชุมชน
โดยตัวแทนจากชุมชนร่วมกับเทศบาล หน่วยงาน
ภาครัฐ ภาคประชาสังคม เอกชน องค์กรต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้อง หลังดำเนินการจัดเวทีประชาคม
คณะทำงานจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แยกประเภท
สรุปและจัดทำเป็นเอกสารแผนชุมชน การจัดเวที
ประชาคมกลายเป็นเสมือนพิธีการที่แสดงให้เห็นว่า
เทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
โดยมองข้ามประเด็นเนื้อหาในการจัดทำแผนว่า
เกิดจากความต้องการของประชาชนมากน้อยเพียงใด

ดังนั้นจึงสามารถสรุปยุทธศาสตร์การจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน
กลุ่มกรุงเทพเหนือ กรุงเทพมหานคร ที่สร้าง
ขึ้นได้ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1
ขบคิด (Ponder) ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ คือ
1) การแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน
ระหว่างคณะจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและประชาชน
2) การศึกษาและวิเคราะห์บริบทของชุมชน
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขุดค้น (Delve) ประกอบด้วย
2 กลยุทธ์ คือ 1) การค้นหาลำดับความสำคัญ
และความเร่งด่วนของปัญหา 2) การค้นหาเป้าหมาย
และวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
และ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขับเคลื่อน (Propel) ประกอบด้วย
2 กลยุทธ์ คือ 1) การประสานความร่วมมือ

และสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น 2) การปฏิบัติ
ร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน
ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนกรุงเทพมหานคร:
กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ มีประโยชน์
ต่อการพัฒนาชุมชน สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน
พัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน
รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ ได้

2. ควรมีการเผยแพร่ยุทธศาสตร์
การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต
ของประชาชนกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา
กลุ่มกรุงเทพเหนือให้กับสำนักงานเขตอื่น ๆ
และผู้นำชุมชน เพื่อนำเป็นแนวทางในการส่งเสริม
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัญหา
และอุปสรรคในการใช้ยุทธศาสตร์การจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน
กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพเหนือ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงความคาดหวัง
ของประชาชนต่อการสนับสนุนจากภาครัฐ
ในกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

3. ควรมีการศึกษาทดลองนำยุทธศาสตร์
การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านคุณภาพชีวิต
ของประชาชนกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา
กลุ่มกรุงเทพเหนือไปใช้กับเขตพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

REFERENCES

- Chamsaeng, C., Kensila, U., Tangjaidee, N. & Kongsomboon, K. (2012). **Factors influencing the quality of life of nursing department personnel at Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center Nakhonnayok Province.** (Research reports). Bangkok, Thailand: Faculty of Medicine, Srinakharinwirot University.
- Community Development Department. (2010). **Driving the Process of the Community plan.** Bangkok: Community Development Department.
- Community Organizations Development Institute (CODI). (2016). **Preparation of community development plans at the sub-district/provincial level and the integration of community development plans with agencies/parties.** Bangkok: Community Organizations Development Institute (CODI).
- Department of Local Administration. (2010). **Local Development Plan Guidelines (Development Strategic Plan Three-year development plan, Operational Planning and Monitoring and Evaluating).** Bangkok: Department of Local Administration.
- Kaewhanam, K. (2011). **Participation in Municipality Development Planning: The Comparison of Khon Kaen Municipality and Kalasin Municipality.** (Research reports). Bangkok, Thailand: Faculty of Political Science Law, Kalasin University.
- Kaewhanam, K. (2014). **People participation for making the development plans for local administration: case study of town municipality in the Northeast.** (Research reports). Bangkok, Thailand: Thailand Science Research and Innovation (TSRI).
- LakSi District Office. (2020). **The action plan of the LakSi District Office for the year 2020.** Bangkok: LakSi District Office.
- Panpinit, S. (2011). **Research techniques in social science.** Bangkok: Wittayapat.
- Sriurai, S. (2008). **The Concept About Creating the Community Development plan.** Ubon Ratchathani: Provincial Community Development Office of Ubon Ratchathani.
- Supasee, T. (2010). **Factor Supporting the Quality of Community Planning in Mueang Lamphun District.** (Independent Study: IS). Bangkok, Thailand: Master of Public Administration, Chiang Mai University.

Termphol, C. (2018). **Political participation in democracy**. Bangkok: Publishing house of the Secretariat of the House of Representatives.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. (3rd Ed). New York. Harper and Row.

Yenpiam, K. (2012). **Process of Self-Reliant Community Planning : A Comparative Study Between the Original Model Community in Central Region and the Experimental Community in Bangkok**. (Research reports). Bangkok, Thailand: Office of the Higher Education Commission (OHEC) and The Thailand Research Fund (TRF).

.....